

З.У. Исламбаева¹

*¹Қазақ ұлттық хореография академиясы
(Астана, Қазақстан)*

ЖАС РЕЖИССЕРДІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОЛЫ ЖӘНЕ ІЗДЕНІСТЕРІ

Аннотация

Мақалада қазақ режиссура өнеріне айтарлықтай үлес қосқан Рүстем Есдәулеттің шығармашылығы талданады. Мұнда жас маманның Жамбыл атындағы Шығыс Қазақстан облыстық қазақ драма театрының қалыптасып, дамуы жолындағы қажырлы еңбегі, шығармашылық ізденісі кеңінен сөз болады. Р.Есдәулет сахналаған «Томирис», «Махамбет», «Толғақ», «Ғашықсыз ғасыр», т.б. спектакльдерге талдау жасай отырып, автор театр ұжымының актерлік ойындары мен суретшілердің жұмыстарына кәсіби баға береді.

Кілт сөздер: режиссура, өнер, шығармашылық, драма, спектакль.

Z.U. Islambaeva¹

*¹Kazakh National Academy of Choreography
(Astana, Kazakhstan)*

CREATIVE WAY AND SEARCH OF A YOUNG STAGE DIRECTOR

Annotation

In the article the author analyzed the work of Rustem Esdaulet who made a definite contribution to the Kazakh director's art. The author studies creative searches of the young stage director, at a stage of formation and development of the East Kazakhstan regional Kazakh theater of a name of Zhambyl. The author analyzes the performances of R.Esdaulet «Tomiris», «Makhambet», «Fight», «The Age without Love», gave a professional assessment of the theater's cast and the work of artists.

Key words: directing, art, creativity, drama, performance.

З.У. Исламбаева¹

¹Казахская национальная академия хореографии
(Астана, Казахстан)

ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ И ПОИСКИ МОЛОДОГО РЕЖИССЕРА

Аннотация

В статье автором проанализировано творчество Рустема Есдаулета, который внес определенный вклад в казахское режиссерское искусство. Автор изучает творческие поиски молодого режиссера на этапе формирования и развития Восточно-Казахстанского областного казахского театра имени Жамбыла. Автор, анализируя спектакли Р.Есдаулета «Томирис», «Махамбет», «Схватка», «Век без любви», дал профессиональную оценку актерскому составу театра и работе художников.

Ключевые слова: режиссура, искусство, творчество, драма, спектакль.

Қай елдің де әдеби, рухани-мәдени ортасында аз өмір сүрсе де, соңына өшпес мұра қалдырған ірі тұлғалары болады. Олардың қоғамға, дәуірге, адамзатқа қатысты мәселелерді қозғайтын көркем шығармалары сол халқының эстетикалық талғамын арттыруға бағытталып отыратыны белгілі. Небәрі отыз бір жылдық саналы ғұмырында өз халқының мәдениетін дамыған озық елдердің қатарына қосуды мақсат еткен режиссер Рүстем Оразбайұлы Есдәулетті осындай өр тұлғалы азаматтардың қатарынан деп айта аламыз.

Р.Есдәулет 1978 жылы 15 тамызда Алматы қаласында дүниеге келген. Оның балалық шағының Шығыс Қазақстан облысы, Зайсан ауданының Қаратал ауылында өтуі болашақ өнер адамы қиялының биікке самғауына үлкен ықпал етіп еді. Себебі, Өскемен өңірінің әсем табиғаты, саф алтындай таза ауасы, Алтай тауларының қат-қатпарларында бүгіп жатқан тылсым сырлары, тіпті Ертіс өзенінің ерекше күшке толы ағысы Рүстемге ерекше қуат берген болатын.

Рүстемнің шығармашылық таланты алғаш өзі білім алған Киров атындағы (қазіргі Қазақстан) орта мектептің қабырғасында мектепаралық ақындар айтысына қатысып, жүлделі орындарға ие болғанынан байқалған-ды. Бойына жаратылыс дарытқан аса сезімталдығы, өнерге деген ерекше құштарлығы оны 1995 жылы Т.Қ.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясына алып келеді. Осы жоғары оқу орнын драма режиссері мамандығы бойынша 2002 жылы белгілі театр режиссері, драматург Маман Байсеркеұлының шеберханасынан бітіріп шығады. Ақын, актер, драматург, режиссер тәрізді сан салалы өнердің басын бір бойына тоғыстырған Рүстемнен ұстаздары үлкен үміт күткен болатын. Жас маман ұстаздарының сол үмітін ақтады да.

Өнер академиясын аяқтаған жылы (2002) өзінің жан жүрегіне

жақын, көңіліне ыстық – туған өлкесі Өскемен қаласындағы жаңадан ашылған Жамбыл атындағы қазақ драма театрына директор әрі бас режиссер болып келеді. Сол уақыттан өмірінің соңғы күніне дейін барлық жастық қуатын, күш-қайратын осы ұжымға арнайды.

Алғашқы кездері қаржылық мәселелер мен театрдың ішкі құрылымдық саясатына байланысты, сонымен қатар стильдік, композициялық тұрғыдан сапалы, тақырыптық жағынан күрделі, рухани-эстетикалық мәні өзгеше драмаларды сахналауға Өскемен театры дайындығының аз болғандығы рас. Осы уақытта театр мағыналы, салмақты репертуар түзудегі қиындықтарды бастан кешті. «Бес тиын», «Марионетка», «Өңім бе, ойбай түсім бе?», «Ойбай, күйеу керек, күйеу керек», «Вампир күйеу» секілді жеңіл шығармалар сол бастапқы қалыптасу кезеңдегі театрдың адымын аштырмаған, сынға іліккен қойылымдар болса, «Ғашықсыз ғасыр», «Атымды адам қойған соң», «Шағала» спектакльдері өзінің кәсіби бағытын анықтауға ден қойған жас ұжымның салмақты да сындарлы туындыларды сахналаудағы қабілет-қарымын аңғартты. Бұдан Р.Есдәулеттің режиссура өнеріне, репертуар саясатына көзқарасының біршама алға жылжығанын байқау қиын емес.

Р.Есдәулет сахналаған Ш.Құсайыновтың «Томирис» трагедиясы (2003) – қазақ халқының ерте замандағы ерлігін, сақтардың елге, жерге деген сүйіспеншілігін суреттейтін, оларды сыртқы дұшпанына қарсы тұрар дүлей күштің иесі ретінде дәріптейтін шығарма. Сақ елінің жүріп өткен жолдарын, сол елдің батырлығы мен қайсарлығын көз алдыңызға әкелетін осы күрделі эпикалық туындыны тәуелсіздік жылдарындағы ұлттық драматургиямызға қосылған көркемдік жаңалық, тарихи тақырыпты меңгерудегі тың ізденіс дейміз.

Бұл спектакльде Р.Есдәулет қаһармандық пен батырлықтың өшпес үлгісін көрсетті. Сахналық безендірудегі қалқан мен найза шығарманың идеясын, яғни халықтық рухты байқатады. Негізінен, мұнда нәзік әйелдің болмысына тән махаббат сезімдері емес, керісінше халқының намысын «өзімнің абыройым» деп білген қайсар қолбасшының бейнесі алға шыққан. Осы басты рольдегі Майра Қаламқызының жалындаған отты сөздері, батыл қимыл-қозғалысы мен ештеңеден қаймықпайтын жойқын әрекеті кейіпкердің отаншылдық қасиетін аңғартады. Томирисінің басты мақсаты – құлдыраған отбасын аза тұту емес, ел-жұртының тыныштығы мен бейбіт өмірін, сақ елі керегесінің бүтіндігін сақтау. Актриса сахналық негізгі екпін-күшті осы ойға құрған.

Қойылымда бұдан басқа автор идеясы мен режиссер мақсатын тереңдетуді көздеген Сайраш Қопабаева (Елес), Ұлан Садырбаев

(Балқаш), Минутбек Шідериновтер (Ардашир) де шынайы ойын бедерін көрсетті. Тарихтың сонау тереңінен сыр шерткен күрделі шығарманың сәтті қойылуын сол сақ деген елдің, массагет деген тайпаның өмір сүру дағдысын танып-білген, трагедияға сахна арқылы тарихи-әлеуметтік баға берген Р.Есдәулет ізденісінің нәтижесі деген жөн.

Осындай тарихи салмағы зор дүниенің бірі – Иран-Ғайыптың «Махамбет» трагедиясы бұл театрдың репертуарынан 2003 жылы ЮНЕСКО шеңберінде аталып өткен қазақтың хас батыры әрі кеменгер ақыны Махамбет Өтемісұлының 200 жылдық мерейтойына байланысты орын алған болатын. Көршілес елдер көз тіккен ұлан байтақ жердің найзаның ұшымен, білектің күшімен бүгінгі ұрпаққа аманат-мирас болып қалғанына тарих куә. Режиссер Р.Есдәулет Исатай мен Махамбеттің қол бастап шығуының түп төркіні – осы жер мәселесі екендігіне екпін беріпті. Шығарманы қаһармандық үлгіде сахналаған режиссердің көрерменнің, оның ішінде жас ұрпақтың патриоттық рухын көтеру мақсаты қойылым ансамбліне көзге түскен Т.Бадығанов (Махамбет), А.Хамзин (Исатай), М.Шідеринов (Қарауылқожа), Б.Құсанбаев (Жәңгір хан), т.б. ойындарынан байқалып отырады.

Жалпы осы екі тарихи трагедияда кейіпкерлер костюмдері, реквизит-бұйымдар (қылыш, садақ, найза) ұлттық бояуда бедерленген. Бұдан Р.Есдәулеттің бойындағы патриоттық рухты, оптимистік қасиетті көруге болады.

Рүстемнің режиссурасы бірде сын көтермей көркемдік биікке көтеріле алмай жатса, кейбір қойылымдары (әсіресе, өмірінің соңғы кездерінде) қалың көпшілікті, тұтас мәдени ортаны елең еткізерліктей шешімдерімен жарыққа шығып жатты. Соның бірі – айтарлықтай шығармашылық табысқа жеткен С.Балғабаевтың «Ғашықсыз ғасыр» пьесасы. Автор аталған лирикалық драмасында ел ағасы жасына жетіп, ақыл-парасаты толысқан Қайырбайдың төрт қызы болса да бір ұл баланы аңсаудан туған іс-әрекетін суреттей отырып, Фариданың ақыл-парасатын алға қояды. Бір отбасындағы келеңсіз жағдай арқылы махаббат тақырыбын қозғаған драматург ұрпақ мәселесін де назардан тыс қалдырмаған.

Р.Есдәулет спектакльді прологтан бастап, эпилогпен аяқтайды. Көрермен залының алдыңғы қатарында отырған бойжеткен мен оның қасына батылсыздана жақындаған жас жігіттің танысқаннан егде жасқа жеткенге дейінгі уақыт аралығы үлкен ақ мата арқылы жылжып өте береді. Фариданың жастық, албырт шағына сағынышпен үзіле қараған көріністегі бұл ақ мата режиссер тұжырымында асыл арманды, тазалықты, романтикалық көңіл-күйді, өткен мен бүгінді

жалғаушы күшті сипаттайды. Және Қайырбай мен Фариданың өткен күндерді еске алған әрбір сахнасында олардың жастық шақтары параллель беріліп отырады.

Режиссер автор ремаркасынан тыс қолданған өзіндік шешімін: «...Бойжеткен Фарида мен бозбала Қайырбайды да автордың келісімімен енгіздім. Бұл бір жағынан кейіпкерлердің бүгінгі күні мен жастық шақтарын жалғастырып тұрған алтын көпір. Ерлі-зайыптылардың жас кездерін көрермен олардың жай естелік айтуымен ғана елестетпей, екі жас актердің ойыны арқылы олардың нәзік, балауса сезімдерінің куәсі болады» [1], – деп түсіндірген.

Спектакльде Фариданың (М.Қаламқызы) бейнесінен ақылдылықтың, сабырлылықтың және әйел парасатының биік үлгісі байқалса, бір ұл баланы аңсап, сол арманын Нәзікештен табамын деп үміттенген Қайырбайдың (Қ.Ниязбеков) мінезі момын болып көрінеді. Өмірлік жары Фариданы құрметтейтін ол Нәзікешке келгенде жас баладай дәрменсіз. Өйткені оның алдағы күнге деген үміті зор.

Ал, бүгінгі ғашықсыз, махаббатсыз, сезімсіз ғасырдың, Баянсыз, Жібексіз дәуірдің өкілі Нәзікеш (Ж.Әділова) – драмалық тартыстың негізгі көзіне айналған кейіпкер. Қайырбайдың әлсіз тұсын аңғара білген бұл бойжеткеннің характері спектакльде жеңіл әрі дөрекі болып шығыпты. Ол біреудің ашынасы болуға намыстанбайтын тәртізді.

Жалпы спектакльдегі кейіпкерлердің мінездері осындай айқын әрі нақты бедерленген. Режиссер мен суретші (Қайсан Қадырбеков) сахна төріндегі ұзын темір ілгіште тұрған көп киімдерді оқиға барысында Фарида мен қызы Жұлдыздың жиі-жиі қозғалтып отыруымен бір шаңыраққа шайқалу қаупінің төнгенін, кейіпкерлер көңіл-күйінің теңселуін, тебіренуін білдіретін тәсіл тапқан. Р.Есдәулет тұжырымындағы настальгия Шәмші Қалдаяқовтың әндерімен әрленіп, қойылымның лирикалық бояуын қоюлата түседі. Спектакльді Өскемен театрының замандас бейнесін жасаудағы бірден-бір табысы деуге негіз бар. Бұл өмірінің соңғы кезінде Ресейдің (Санкт-Петербург) белгілі режиссері Лев Додиннің шеберханасында білімін тереңдетіп, тәжірибе жинақтаған Р.Есдәулеттің шығармашылық ізденісін байқататын табысты қойылым ретінде қазақ театрының тарихынан орын алды.

Облыстық өңірлерде, әсіресе шығармашылық жолын енді бастаған жас ұжымдарда аударма дүниелерге деген батыл көзқарастың бірден қалыптаса қоймайтыны белгілі. Бұл труппа құрамының аздығына немесе тәжірибесіздігіне, сонымен бірге қаржылық мәселелерге де тікелей байланысты. Өзінің алғашқы онжылдық шығармашылық даму жолында Өскемен театрында нақты

бір көркемдік бағыттың болмауы осындай себептерден деп айта аламыз. Ал, Р.Есдәулет директор әрі бас режиссер болып келген алғашқы күндерден-ақ театрдың шығармашылық тенденциясын еуразиялық бағытта дамытуды қолға алған болатын. Осы қадамын қырғыз драматургі Ж.Өзубекованың «Толғақ», жапон драматургі К.Кикутидің «Оралған әке», тәжік драматургі Ж.Құддыстың «Антұрған» пьесаларын сахналаудан бастаған режиссерге бұл бағыт түрлі ұлт менталитетін зерттеп білудің ізденіс көзі болды.

Р.Есдәулет: «...бір Мәскеудің өзінде 130 театр бар екен. Ол театрлардың әрқайсысының бағыты әр түрлі. Бірінің репертуарын бірі ешқашан қайталамайды. Бірі поэзиялық бағытта, тағы бірі комедиялық бағытта дегендей. Ал, біздегі, яғни Қазақстандағы 49 театрдың бағыты да, репертуары да бірдей деуге болады. Осы орайда мен қазақ труппасын еуразиялық бағытта дамытсам, көршілес елдердің театрларымен шығармашылық байланыс орнатсам бұдан ұтылмаймыз» [2], – деп өзінің шығармашылық жоспарын жиі айтып отыратын. Әрине, өнер көкжиегінде шекара-тосқауылдың болмайтыны рас. Осы тұста сол арманына жете алмай кеткен Рүстемнің ісін алдағы уақытта театр ұжымы жалғастырады деген үмітіміз бар.

Р.Есдәулеттің алдында терең ізденіске, зор танымдылыққа ден қою, аударма дүниелердегі идеяның, философияның астарын бағдарлау-бағамдау принциптері тұрды. Сондай ұстанымда сахналаған «Толғақ» психологиялық драмасының премьерасы 2006 жылы Қырғызстанның Чолпаната қаласында өткен «Аземи – 2006» Халықаралық фестивалінде көрсетілді. Қырғыз тілінде қойылған бұл спектакль «Ең үздік психологиялық спектакль», «Заманауи тақырыпқа ең үздік интерпретация үшін» номинацияларын иеленіп, І-ші орын алған. Қойылым бағдарламасында Ә.Сығайдың: ««Толғақ» спектаклінің болашағы зор. Жаңа ізденіс. Жаңа форма. ...«Толғақ» қойылымында актерлердің барлығы әрекет тудыра отырып, спектакльдің образдық жиынтығын жасады», – деген пікірі жазылған. Спектакль барысында біз де осыны аңғардық.

Мұнда адам санасын жайлаған қатыгездік, қызғаныш, дүниеқоңыздық бірінші планға шыққан. Ыстықкөлден форель аулап, күн көрген ағайынды жігіттердің балыққа, байлыққа таласы, ата өсиетін орындамай қасиетті бүркітті сатып жіберуі Ана жүрегіне қанжардай қадалады. Ағайындылардың өзара тартысының куәсі болып, мына күнәһар өмірге перзент әкелуді қаламаған Мээркүл – ұрпақ мәселесін көтерген автордың мақсатын айқындап берген кейіпкер. Жалпы мұнда ұрпақ шашып, су асты өмірін жалғастырушы балық пен жер бетіне тіршілік сыйлаушы әйел затының мінездері

параллель алынған.

Қатыгез күйеуінен кетіп қалған аяғы ауыр Мээркүлдің бір-біріне жылуы жоқ адамдардың іс-әрекетін көргенде толғағы қысып, ақыры қайғыға соғады, яғни зұлымдық салмағының ауырлығын түйсінген ол мына қарғыс толы өмірге шарананы қимай өліп тынады. Бұл рольдегі Кенжеқыз Қайырбаева өмір мен өлім арасында азап шеккен аяғы ауыр әйелдің ішкі қиналысын сыртқы оқиғалармен байланыстырып отырады. Күйеуіне деген реніші өзі куә болған Ана отбасындағы сұмдық жағдайға ұласып, өмірден түңілген Мээркүл – К.Қайырбаеваның жүзінде сүреңсіз өмірге наразылығы анық байқалды.

Сайраш Қопабаева да от пен судың ортасында қалған шарасыз Ананың көңіл-күйін дәл тапқан. Ана – С.Қопабаева әйелдерінің сөзінен шыға алмай, бір-бірімен керіскен балаларының ортасында не істерін білмей, «қойсаңдаршы» деп жалынғандай күй кешеді. Оның осы бір ауыз сөзден басқа айтары таусылғандай. Өз перзенттерінен түңілген Ана – С.Қопабаева Мээркүлге аяушылық білдіріп, оны үйіне кіргізуге келіндерінен бата алмай күйбендеп жүр, толғағы қысқан келіншекке жылы сөздерімен басу айтудан өзгеге дәрменсіз.

Отын тасып, балаларының үйін қайтсем жылытам деп пешін жаққан Ана мына жалған тірлікте сол балалары мен келіндеріне жақпады. Ана–С.Қопабаеваның өзімшіл ұрпағының мейірімсіздігінен, ашкөздігінен туындаған күйініші Құбұлдың бүркітті сатып жібергенін естігенде одан әрі өрши түседі. Шығарманың кульминациясы да осы тұс. «Мен бүркітті алып келуім керек. Атаңның өсиеті есіңнен шығып кетті ме? Айналайын, балаларым! Аталарыңның өсиеті естеріңнен шығып кетті ме?» деп ашынған Ананың күйзелісі психологиялық шарықтау шегінен асып, жынданып кетеді. Осындай драмалық тартыс үстінде бірте-бірте ашылып, дамып отыратын актриса ойынының өте шынайылығы кейіпкержандылық өнердің шыңын байқатты.

Драматург пьесасында Еркекке қаталдық, жауыздық характер беріпті. Бірақ ол тумысынан емес, өмірдің қиындығынан, әділетсіз қоғамды танып-білгендіктен қатыгез бейнеге айналған. Ол ұрпақ жалғастығын қалағанмен, оның бақытсыз өмір сүруіне қарсы. Өмірге деген өкініші мен ыза-кегі бойын кернеген Еркектің «Осындай алапат дүниеге қайтіп жүрегің дауалап бейкүнә нәрестені әкел дейсің» деген сөздерін жеткізуде Қанатбек Ниязбековтің мимикасы мен діріл аралас дауыс иірімдері кейіпкердің психологиялық толғанысымен астасып жатты. Сахнада көп көрінбесе де, өзінің шығармашылық тәжірибесін тағы бір байқатып өткен актер ойыны шынайылығымен есте қалды.

Қойылымда Аязқанды бейнелеген Гүлбақыт Бақтыбаева мен адуынды келін Мистекан роліндегі Майра Қаламқызының ойындары

шығармадағы тартыс темпін ширатып отырады. Олар ауыл әйелдерінің көреалмаушылық, қызғаншақтық, дөрекі, доңайбат мінездерін өзара қақтығыста аша түседі. М.Қаламқызы күйеуін уысында ұстайтын Мистеканды өшін қолындағы шелектен алардай соғып-соғып, бірде баласы жоқ Аязқанды кекетіп, бетін шымшып, ернін шығарып, мәдениеттіліктен ада ауыл әйелдеріне тән долы мінезде суреттейді. Актриса кейіпкерінің осындай шектен шыққан іс-әрекетімен адамзат баласының, оның ішінде әйел адамның аярлығы мен қараулығын қоюлата түскен.

Ал, бір перзентке зар болған Аязқанның іштегі шерін қыстыға жылаумен білдіретін Г.Бақтыбаеваның киналысы шынайы. Мистеканның зәрлі сөздерінен мезі болған Аязқан – Г.Бақтыбаева психологиялық күйреу үстінде. Онда аңқаулық та бар, ене сөзін тыңдайтын да осы Аязқан. Актриса кейіпкерінің осы аңғалдығына екпін бере отырып әрекет етеді.

Қырғыз шығармасы болғанмен, жаһандық проблеманы көтеретін пьесада автор ойы мен режиссер шешімі бір жерден тоғысыпты. Кейіпкерлер психологиясы күйзелу шеңберінен асып, үлкен қайғымен аяқталатын спектакль атмосферасы қоңырқай тартқан. Декорациялық безендірудегі ау-тор, жарық арқылы берілген көк толқындар оқиғаның Ыстықкөл жағасында өтіп жатқанын білдірсе, сахнаның екі жағындағы ағаш түбірі, айыр, балта, қап, ау тәрізді тұрмыстық құралдар балықшылар тіршілігін байқатады (суретші Владимир Лукьянов).

Бала аңсаған Ойронның отыннан бесік құрастыруы драматург меңзеген ұрпақ мәселесін көрсетудегі табылған ұтымды деталь болды. Баласындай арқасына салып, ойнататын осы отын-бесік Ойронның жұбанышына айналған. Кейбір көріністерде берілетін қырғыздың «Жылқышы» әні өзіндік сазымен спектакльге әдемі үн қосыпты (музыкамен көркемдеген Елена Мищенко). Және Т.Дүзбаев (Ойрон), А.Хамзин (Добул), Е.Хасенов (Күбұл), Ж.Әділова (Калайкан) рольдерінің де шынайы шығуы драманы көркемдік тұтастыққа көтерді. Неміс композиторы Карл Орффтың «Кармина Бурана» деп аталатын күрделі шығармасының аясындағы жынданып, бесік көтеріп жүрген Ананың, толғатқан Мээркүл мен теңселген бауырлардың әрекет-қимылдары трагедиялық финалға қисынды негіз болған. Жалпы Облыстық мәдениет басқармасы өткізетін дәстүрлі «Театралды маска» байқауының жеңімпазы атанған бұл қойылым драматург, режиссер, актерлердің шығармашылық тандемінен туған табысты спектакль болды.

Репертуардағы жапон (К.Кикүтидің «Оралған әке»), тәжік (Ж.Құддыстың «Антұрған»), орыс (А.П.Чеховтың «Шағала»)

халықтарының шығармаларын сахналауда Р.Есдәулет әрбір ұлттың менталитетін, мінезін, тақырыптың өзектілігін ашып көрсетуге барлық мүмкіндігін жұмсады. Әке мен бала арасындағы түсініспеушілікке құрылған жапон пьесасы отбасылық тақырыпты көтерсе, тәжік шығармасы адамның өлгеннен кейінгі топыраққа айналу философиясын баяндайды. Ал, шағала мен Треплевтің өмірін параллель суреттейтін «Шағалада» су, балық, батпақ, шөп – барлығының айтар ойы бар. Үш сағатқа созылған спектакльдегі менменшілдіктің, өзімшілдіктің, шынайы өнерді бағаламаудың, талантты мойындамаудың, қызғаныштың ақыры үлкен трагедияға алып келетінін актерлік ойынмен біте қайнаса әрекет ететін осы компоненттердің барлығы айтып береді.

Жамбыл атындағы Шығыс Қазақстан облыстық қазақ драма театрының директоры, көркемдік жетекшісі, бас режиссері, Мемлекеттік «Дарын» сыйлығының иегері Рүстем Оразбайұлы осындай көркем туындыларды жарыққа шығаруда сүрінбеді деу жалған болар. Ол сүрінді, жығылды, бірақ ешқашан мойыған емес. Оның бойынан, ұшқындаған көз жанарынан болашаққа деген сенім анық көрініп тұратын. Сол үміті мен сенімі оны адастырған жоқ, керісінше өзгеше күш, қайрат, қуат берді. Рүстем өзінің сүрінгенін де, жығылғанын да тәжірибе жинаудың алғашқы баспалдақтары деп білді. Сол үйрену, қалыптасу мектебі Рүстемді биікке жетеледі. Енді ғана алысқа самғап, биікке ұмтылған кезінде кенеттен қанаты қайырылып, өнермен де, өмірмен де қош айтысты...

Негізінен Р.Есдәулеттің ақындық өнерінің өзі – арнайы зерттеуді қажет ететін тақырып. Оның «Қазақ әдебиеті» газетіне және «Бөрінама» жыр жинағына «Досыма», «Жылқы жылы», «Тағдырымның уысында...», «Түнгі жаңбыр», «Жігіт моноlogy», т.б. өлеңдері жарияланған. Бұларда лирика да, романтика да, өмірге деген құштарлық та, туған жерге деген махаббат та кездеседі. Рүстемнің барлық өлең жолдарының астарында патриотизм, гуманизм, мораль басым жатады.

«...Шимайлауға дайын тұрар бетімді,
Жауларыма жұлғызбаспын етімді.
Қайнап жатыр бір жұмбақ күш қанымда,
Сізден жұққан намыс оты секілді.

...Бар жүрекке жылу шашып өлеңім,
Өскеменнен театр ашсам деп едім.
Қаламыздың қақ төрінен қазақтың
Сахнасын түсімде де көремін.

Иә, түсімде сұлу, әсем ғимарат,
Сарайында қаракөздер жиналад.

Фойесінде Оралханның мүсіні,
Спектакль көретіндей тұр қарап» [3], – деп толғайды ол.

Өкінішке орай, Рүстем Оразбайұлы осы Өскемен қаласының
қақ төрінен Оралхан Бөкей атындағы қазақ драма театрын ашу
арманын өзімен бірге ала кетті...

Әдебиеттер:

- 1 Бакинбаева А. «Ғашықсыз ғасыр» сахнада //Әдебиет айдыны. – 2008. – № 14 (67).
- 2 Есдәулет Р. Біз көрерменді, көрермен бізді тапты //Жас қазақ. – 2008. – № 15 (1056).
- 3 Есдәулет Р. Жарқ еткен бір жасындай... //Қазақ әдебиеті. – 2010. – № 43.

References:

1. Bakinbaeva A. «Gashyqsyz qasyr» sahnada // Adebiet ajdyny. – 2008. – № 14 (67) (In Kazakh)
2. Esdaulet R. Biz korermendi, korermen bizdi tapty // Zhas qazaq. – 2008. – № 15 (1056) (In Kazakh)
3. Esdaulet R. Zharq etken bir zhasyndaj... // Qazaq adebieti. – 2010. – № 43. (In Kazakh)